

HALK

(POPORUL)

Redacția și Administrația
gr. General Cernat
 No. 20
 Constanța (Romania)
 Director
 Avocat HAMDANUSRET

În țară pe un an Lei 100
 pe 6 luni Lei 60
 în străinătate, pe un an 200
 pe 6 luni 120

ANUL I No. 5

ORGAN de APĂRARE al INTERESELOR MUSULMANE

23 APRILIE 1936

La Răspântie

Dacă ne ducem cu gândul în vremuri trecute, ne amintim că, înainte de cruciate, exista o ură adâncă între creștini și musulmani. Într-o altă cauză, era și aceea că ei NU SE CUNOȘTEAU. A urmat acea epocă de frământări și lupte, când S'AU CUNOȘCUT; apoi, pe ruinele vechi uri, s'au stabilit legături comerciale, ba uneori și politice.

Chiar Ștefan cel Mare al Moldovei, care o viață întreagă a luptat împotriva și voiiușii otoman, a silit pe fiul său Bogdan să intre în legătură cu Turcii, a căror fire o cunoscuse.

Din cauza unor împrejurări istorice sau religioase, unele națiuni se urăsc, ori cel puțin se ocolesc. Îndată ce se cunosc bine, se stabilesc legături prietenești, mai ales când nu există revendicări de ordin teritorial.

Am avut prilejul să verific acest fapt din punct de vedere și individual și colectiv.

Când m'am așezat înăuntru într'un săt țărănesc, mărturisesc că, sub influența unor prejudecăți, căutam să-i ocolesc pe oamenii de acolo. Am stat câțiva ani între ei, în care timp le-am cercetat și notat obiceiurile, viața de toate zilele, firea, folklorul și multe altele, pe care le-am și publicat într-o revistă a provinciei noastre, — „Analele Dobrogei”. Rezultatul a fost că astăzi, cunoscându-i, pot spune că Țăarii dobrogeeni merită dragostea și sprințul ortuc.

Prin sate, Românii așezați de mult, au felurite legături cu Turco-Țăarii și în unii la alții, fiindcă se cunosc.

Natural, elementul turco-țătar, ca orice popor ori individ, are și scâderi; dar are și calități, între care notez în treacăt ospitalitatea, lealitatea și inteligența (mai ales în direcția matematicii). Fac însă și o constatare: intelectualii răsăriți din mijlocul acestei populații n'au activat cu tot sufletul nici să scoată în evidență aceste calități ale coreligionarilor și să le facă tuturor cunoscute, nici să îndrepte scâderile în mod natural existente.

În mijlocul satelor, Turco-Țăarii n'au avut elemente destoinice să-i silitiască înțelepție și înțelegând stările sociale, să-i conducă pe

cărarea vremurilor noi.

Fiindcă sunț și scâderi și nu-i rău să spunem lucrurilor pe nume, să dăm un singur exemplu. Țăarii sunt neprevăzător și cheltuiitori, mai ales la nunți și mese. Se împrumută mereu la bănci și particulari, plătiind uneori dobânzi mari, la care se lăitiresc s'a gândit cineva să le facă o bancă populară ca să-i deprindă cu economia și prevederea?

Asfel, s'a ajuns la răspântia cărărilor de astăzi: I. Exodul spre „ac-toprac”, unde pe unii îi cheamă vocea sângelui ori a credinței strămoșești, iar pe alții îi mână neînțelegerea unor stări sociale la care nu se pot adapta pe deplin.

II. Reacțiunea celor cari înțeleg să rămână pe loc și să trăiască alături de Români.

III. Pentru Țăarii, fătirea și a unui ideal național al lor, legat de Crimeea.

Acum, grupul tinerilor intelectuali, cari iubesc această țară, fiindcă au trecut prin școlile ei și o cunosc mai bine, caută să lupte împotriva emigrării, să lumineze pe conaștrii lor și să-i ridice din toate punctele de vedere.

Ei nu sunt la răspântie, ci pe drumul drept.

Vor face o operă folositoare musulmanilor, pe cari statul român l-a îmbrățișat cu toată dragostea și n'are interes să-i îndepărteze. Cu o condiție: să fie uniți și sinceri și să nu se macine între ei politicește, fiindcă altfel munca lor nu va folosi nimănui, ci va păgubi tuturor. Nici să nu înțeleagă unii că acțiunea aceasta poate servi numai ca trambulină politică.

Elementului turco-țătar nu-i trebuie sbuciumare fără rost, ci ridicare economică, sanitară, culturală și religioasă. O astfel de ridicare va folosi și musulmanilor și patriei adoptive.

Când statul român le-a sprinjit instituțiile de bază, geamia, școala confesională, muftiatul și cadiatul, — se va bucura de niște cetățeni cari, pe lângă o adevărată lealitate, să fie și lum'nați.

Pe aceste temelii, finerelele intelectual poate porni cu încredere la munca, nu tocmai ușoară, în mijlocul coreligionarilor lor.

L. Dumitrescu-Franca

Gasparali Ismail Bey

23 Aprilie fiind a 53-a aniversare a ziarului „Tergiuman” al cărui fondator și conducător a fost apreciatul scriitor și profesor Ismail Bey Gasparali din Crimeea și care se sărbătorește astăzi cu deosebit fast la Varșovia de către colonia Turco-Țătară Crimeeană stabilită în Polonia și de către Asociația Culturală Turcă din Bazargic, am scotit de folos a scrie o scurtă biografie a reformatorului Ismail Bey.

Ismail Bey Gasparali s'a născut în satul Augichioi în apropiere de Bacce Saray. După ce a făcut clasele primare în turcește în acest oraș, a plecat la Moscova, unde a urmat liceul rusesc. Curenții puternici de slavism de atunci l-au determinat pe dânsul să părăsească școala și să se retragă în mijlocul populației sale din Crimeea, unde s'a angajat ca învățător în limba rusă în școlile țătare, funcționând timp de 10 ani (1861—1871). În anul 1871, s'a dus la Istanbul pentru a-și continua studiile, însă neplăcându-i a plecat la Paris, unde s'a angajat puțin mai târziu ca secretar al marelui scriitor rus Turgheniet și pe de altă parte a urmat la școală și a frecventat bibliotecile de acolo. La 1876 s'a întors și a fost angajat ca profesor în limba rusă la Seminarul Țătarăsc din Bacce Saray.

În 1879 a fost ales primarul Municipiului Bacce Saray în care calitate a funcționat 4 ani.

Toată această activitate a lui nu-i mulțumea, el dorea ca să servească mai bine cauza conaștrilor săi și pentru aceasta a găsit ca mijloc cel mai eficient calea presei; căci el își formase convingerea că toate relele și neajunsurile vin de pe urma analfabetismului și zicea: „Unei populații inculte chiar dacă i se dă toate toate bunătățile lumii, nu ar putea beneficia de ele, înăi ea trebuie cultivată, ca să poată singură să-și trazeze drumul în spre civilizație și fericire”.

În anul 1882 a scris o serie de articole cu titlul „Musulmanii din Rusia”, care l-au făcut să fie cunoscut și tot în același an mai publică câteva broșuri cu numele „Tonguci” (primul născut), „Sefac” (Aurora), „Yildiz” (steaua), „Kamer” (Luna) și „Giunes” (Soarele).

După multe greutăți și stăruințe pe lângă autoritățile țariste din Petrograd a reușit să scoată primul număr al ziarului său „Tergiuman” la 53 Aprilie 1883. Pentru ca să-și poată avea tipografia sa a fost nevoit să-și vândă toată averea și, chiar vestimintele prețioase ale mamei sale.

Tergiuman-ul până în anul 1906 a apărut săptămânal în limba rusă și țătară, dela care dată a început să apară zilnic numai în limba țătară până în anul 1917.

Ismail Bey a făcut radicale schimbări în organizarea școlilor și a metodelor de predare, aplicând metoda sa numită „Metoda Nouă” pentru aplicarea căreia a deschis cursuri periodice pentru învățători.

În școlile particulare înființate din inițiativa sa din cauza taxelor de întreținere, copiii săraci nu puteau urma, de aceea pentru ajutorarea lor, a întemeiat întâi la orașe și apoi la sate societăți de binefacere.

Profitând de libertatea vremelnică dată în urma războiului ruso-japonez din 1905, el a mai deschis școli secundare și profesionale țătărăști și astfel în timp de zece ani, țătarii din Rusia au făcut peste 5000 de școli, în care se predă conform metodei lui și peste 2000 asociații de binefacere.

Ismail Bey nu s'a interesat numai de țătarii din Rusia, el a fost frământat de situația culturală a întregii lumi musulmane, de aceea a făcut călătorii în Turcia, Arabia, India și Egipt, unde a ținut conferințe și a convocat congrese.

El a scris multe cărți didactice și sociale.

Ismail Bey Gasparali a murit în anul 1914, Septembrie 11 la Bacce Saray.

Astăzi când se comemorează activitatea fecundă a acestui mare reformator și scriitor, am găsit de cuviință să dăm aceste câteva note biografice și ne asociem cu multă recunoștință la această comemorare culturală.

HALK

După însc. seminarelor

Pentru ziua de 19 Aprilie 1936 era convocată adunarea generală ordinară anuală a absolvenților seminarului musulman din Medgidia, având la ordine de zi alegerea a trei membri în comitetul de conducere și președinte al asociației. Intrucât nu s'a întrunit numărul cerut de statut adunarea nu s'a putut ține rămânând pentru data de 17 Mai 1936 când se va ține cu orice număr de membri.

Cercuri culturale

În cursul acestei luni după ce s'au ținut cercurile culturale ale învățătorilor musulmani din jud. Constanța în satele Omurcea și Dulcești s'a convocat un cerc județean al tuturor învățătorilor musulmani de pe lângă școlile primare din jud. Constanța sub inițiativa destoinicilor noștri subrezvizori Sadac Ibrahim și Musellem Reșit.

Seria conferințelor a fost deschisă de d-l Musellem Reșit care a vorbit despre importanța și necesitatea acestor întruniri, arătând foarte documentat foloasele ei.

După dânsul a luat cuvântul d-l Sadac Ibrahim, vorbind despre titularizarea învățătorilor musulmani, pentru care trebuie să ne străngem zănderurile și să muncim de interesată în interesul întregii asociații.

Au mai făcut comunicări d-nii Sadac Duagi, Rumik Osman, Memet Vani, Negib H. Fazal, etc.

Virgil Andronescu

În ziua de 6 Aprilie 1936 a încetat din viață șeful organizației Național Liberale (de sub conducerea d-lui Gh. Brătianu) Virgil Andronescu, fostul primar al municipiului, ale cărui destine le-a condus 18 ani. Odată cu Virgil Andronescu dispărea unul din cei mai vechi și mai meritori sprințitori al românismului în Dobrogea. Prin activitatea sa fecundă și cinstită a câștigat recunoștința întregii populații a municipiului. Populațiunea musulmană locală la parte cu mare durere la dolul ce a încercat Constanța prin pierderea lui Virgil Andronescu a cărui fișă se identifică cu tot ce constituie originalitatea și rostul acestei provincii.

HALK

ممالک ایچون : سہ ماہی ۲۰۰ روپے
طرح ایچون : ۱۲۰ روپے
مساکہ اوہون ہاریر سہ ماہیہ باصیلر

خلاقیت

شیدک ۱۰ کوندہ بریجان توریکہ - رومنجه محل اجنامی غزہ در .

سزادا جنرال جبرائیل نومو ۲۰
کونستنبه
مسؤل مدیر :

آروقات حمدی - نصرت

نورولری : ۲۰ شباط ۱۹۳۶

ایتالیانلرک ظفری

کمال سوک خبرلر، ایتالیان اوردوسنک حبشستان طور افراندہ کی نہای ظفری بیلدیریلور . بونلره کورہ ایتالیان - حبش ساواشی - کرچک آکلامہ - بئمشدر . نفوسک عصری صورندہ سلاحلار بئیش خاص عسکرلری دہ عیارہ بی قاب ایدنگن سورگرافلر قرالی هواشی طابدیش اولان حالہ سلاسی شیددی سرکردگی سر . بندہ اوطورامہرق قاتلرک قوروقندہ صافلاق مجبور بئندہدر . . . . .

وضعیت اور . مارہمال بادغلیو حبش اور . دوستک عمومی قرائکی (دہسی) نصیب سئیمہ لئمشدر . بوراسی ایلہ (آہس آبا) آراسی ۳۵۰ کیلو مترور . بو ایک شہر اولدوقچہ این بر شوسہ ایلہ باغلامشدر . ایتالیانلر موطوریزہ ابدلش عسکرلرہ ۲۱ نیسادی ہی تختہ کرمک بئتمہدرلر . بو تاریخ روما شہرنک عسکاری آئیدنی کوند . . . . .

ایتالیانلر (جانا) کولندہکی (غورغورا) یاریم آطہسنک الٹ یوکت قطنہسہ (موسولنی تیس) آزیق ویرشلر بوراہ بارقارلی دیکمشلردو . بو - فاسجیستلرک بو مشہور کولی انگلیزلرہ برانقہ فرار ویرہش اولدوقلر . . . . .

جنوبہ مثلر عسک ایتالیان - حبش قواظشی واز کیرتک ایچون آیردنی اون اوچلر قومیسونی طوبلاقمشدر . بوکا موسولنی تکلیف لری بیلدیرمشدر . بونلر قطنی و خاکا دہدر : صاقسیونلر قالدیرمالی ! مثلر مجلسک ایتالیایلیٹہ چیقار . دینی - حجازہ - حکمی سلطہلی ! ایتالیایلیچ کیسہ تک بائیمانی اولما . فان حبش ایلہ دوشوردان مذاکرہ اچملی ! ہرچ حبشستان نامہ عسکر سز برکوچوردن قرلق بایلارلق قالان نیولک پارچہ ایتالیای وزلی بڈر . . . . .

مقرر موسولنی تک جو قطنی قرارلری لرشبئندہ مثلر مجلسی انگلرہ وقرانہ نہوجیت آلاجلر ؟ قومیسونیو رئیس نامدارانک ایکی عیارہمی حکومتک دوشوردان قوتوشلاری قبول ایدنی سولہ نیور بو قرارلری تطبیق ائکاندن ہرورم

دولو قوشبئستہکی آدالری تکیم ایدہجکتی وقوروق آوازیدہ عسکر بولندیرہجکتی بیلدیرمشدر . بولنارحستان توریکہ تک ایدہنتہ اعتراض اچمکہ براب ، کندیسہ دہنیز بولنک قباغش بولماسیہ باشقہ برطرفدن بول ویرلہستی اہستمشدر . نولہ تک ویرلہدن اول صورو . یہ نرک خارجسہ قومیسیری لیتونوف طرفندن کورولش اولدوقلنی غزہ لر یازمشدر .

قونسولسفلک تبلیغی

کونسنجہ قولولوسلی محترم بڈلر تریا تک شو تبلیغی بیلدیرمشدر : بوسنہ دوروجہدن یکی ہرچ بر ہاجر آئسہ ہجدر . بالکز کچن سئندون ہر شیشی صامش وابستہ لری تصدیق ایدنریش اولاندن اون بش بیسک کیتی آئینا ہجدر . بونلرک آئی بیسکی ایلک سہادہ و دو قوز بیکی دہ سوک ہارہہ قالدیریلہ ہجدر .

بوندن دولایی یکدن ہیچ کیسہ تک برشیشی صاماماسی و اوراقلندہ دولاشان منقجی مباحیجرہ قطعاً ادا ناماسی لازمدر . قونسولسفلدہ یکدن ہیچ برلیت قبول ایدیلور و ایدلیہ ہجدر . محترم خلقت بونی اہمیتلہ تاقی اجمعی توصیہ ایترز بالکز ملتزک منقجی دوشونہ .

رک داما توصیہ ایش اولدیمیز صبر واحتیاطک ہجدر بوندہ بیلدیننی و دیکلہش اولانلرک بوندن احمق قاندہ کورہ ہجکلری حادہ وحقیقنر اثبات اچکندہدرلر . تمیز نیلہ دوشولوقی و ایسک ایچون چالشانلری دیکلہمک ہر وقت قاندالی و کارکلیدر .

ایتالیانلرک و صاقسیونلر

ایتالیانلر اوردولرینک دوغو آرقادہ قازاندقاری ظفرلر ، بنون دنیا تک کوزلری اوزدرلرینہ تکرار چہورمشدر . انگلر ہائویش باقارلی ایتالیایلیٹہ عسکری صاقسیونلرک آقامشی ایزی سوربیورلر . بوکا قوشی ہبش ایگلز فرہنگاری و صاقسیون سیاہ سئک موقیقنرلرک اوغراما بئیندہ بخت ایدیلورلر .

ہ اوپسورورہ ہ یازیسورہ

صاقسیونلر اولمشدر . اونلر ایتالیانلرک ملتک برلکنی وقوتی ایکی قاتلر گر تیردیلر . مثلر مجلسی ہ پارسہ بایسون ، دوچہ عیارہ بی قازانمشدر و مجلسک توسطلہ صاحب باغایہ ہجدر . فرانسز مطبوعہ تشکدہ جوخی صاقسیونلرہ آہیریدر . انگلرہ مثلر مجلسی میناقلک تمامیلہ تطبیقی طرائد ایدر . بونک ایچون فرانسہ تک دہ قوشولماسی شرمادر . لاکن فرانہ اٹھابردن اول بولہ مسئولیتی برایشہ کیربشہ . سہجکدر . بوندن اوترو مثلر مجلسی قطنی قرار آئی ۱۱ ماسدہ باججی طوبلانی ہ برافشدر .

اسپانیا یاغیبی

بیلنورکہ ، بر قاج بیلدیریری اسپانیادہ ہرچوق قاریشقیقلر اولدندہ در ، بونلری بیلانلر قومونیستردر . بونلرک روسیہدن سلاح وپارہ قبول اشدیکاری سوک زمانلرہ اچقندن آکلاشمشدر . «تہرک» اسخندہ برصویت واپوری آلجہز براس و سہویلا اسکالریہ اوغراما قرا طار نلمش قومونیسترلہ کیجہ قراکلندہ ہرچوق صندوق جیجاہہ ، سلاح و پارہ برافشدر . صرویتلرک ہوائی ہرچوق اوروللی دولترنی قوشوق لاندیرمشدر .

بولونیادہ کی وضعیت

یکن کونلرہ قراقوق ولووف شہرلرندہ قومونیسترک چیقاردقاری قائل چارپیشمہر نتیجہ سئندہ بولونیا قاینہ سئندہ بیض دیکشیلر بائیلاجنی یازیلندہدر .

مارہمال بیلوسدسکی تک بوقطنی چوق دوروقسدر . بونک اولونہ ہنوز بریسل دولسادان حکومت خروپری آرمسئندہ بیض آکلاشماز . لقلر باہروب باشلامشدر .

قولونلر خروپی و مارہمال بیلوسدسکی تک وصیننی تماماً تطبیق اچکی و بونک ایچون حکومت تصبیق باججی ایلری سورمکندہدر . بوغزہ تک غوفی آئندہ جمان روسی (غزہ بولسقا) قراقوق و لوووف حادہ لری حکومت قباغ بولاراق یازدیمندن اوترو طوبلاقی تدیرلمشدر . بولونیا رئیس جہوری ہائو کئی

ولایتہسقی الزام ایدہکندن حکو . بئک دوشمسک اجنامی اولدیمہی یازیلندہدر .

۱۹ نیسادی ہوابشتہ بی زیارت اجمعی قرارلار ایدریش اولان بولون باقی وکلی ہوادہ لردن اوترو حرکتی اوج کون چیکدیرمشدر .

عرب - یہودی عیارہمی

فلیسطیندہ انگلرک مادامی اللتہ فورولان یہودی حکومتی عیارہمی چوق قیزدیریلور . اکرفی عرب اولان بو ملکیندہ یہودی یہودی بائیلماستی عیارلہ ہضم ایدہ بیورلر . بوندن اوترو آرازلدہ صبیق صبیق قواقالر اولور . لاکین ہ سوک کونلرہ بونلر عیارہ شکتی لئمشدر . سوک ۳ - ۴ کون ظفرندہ یکری اولی ووز قادر پارالی واردر . بونلرک تک جوخی یہودیدر . یہو دیلر ایلہ اسکسکسنی براقوب قاجقہ باشلامشدر . بیلارجہ کیشیدن مرکب عرب قانہ لری تل آویو و یاقہ شہرلرندہ نمائش باقندہ و یہودی محلہ لری آئشہ مکدہدر . عرب - یہودی دشمنانی بٹون فلیسطینہ با بیلماقندہدر . انگلرک ہائو قومیسیری ہر طرفندہ عرفی ادارہ اعلان اچمشدر . مسلمانلر عمومی خروہ باعشلردو . بونک : یہودیلرک طوبراق صانوں آناملری و فلیسطینہ یہودی مہاجری کتیرلہسی اہتہ تمکندہدر .

انگلرک ایلہ وتل آویو شہر لریہ چوق عسکر دوکشلردو .

مثلر مجلسنک قراری

۲۰ نیسادی مثلر مجلسندہ ہر دولتک نمئی فکری سولہ دکن سوکرہ شو قرار آئمشدر : ایتالیایہ عیارہدن واز کیماسی رجا اولتور . بوکا قارشی حبش مرخصی تابشینی بیلدیریش وجبشتانک اورتادن قانقندہ اولدیننی سولہ مشدر . . . . . انگلرلرہ فرانسز بربرلیت برطاق قاریشقیقلر شرطلر قولاراق آکلاشمشدر . بونلرہ ہرودہ : فرانسز لمانلری تک صبیقہدہریمہ جطر ! بوانگلرلرک اہتہ کی . انگلرلرہ لردہ ایتالیانلری تک زولامہ جطر ! بودہ فرانسز لرک اہتہ کی . . . . . اورتادہ ہ اولدہہ حبشہ اولدی ہ